

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
Az AJB-4304/2014. számú ügyben**

Előadó: dr. Téglásiné dr. Kovács Júlia

Az eljárás megindítása

Egy magánszemély beadvánnyal fordult hozzám, melyben az UNIQA Biztosító Zrt. (a továbbiakban: Biztosító) kártérítés fizetési gyakorlatának kivizsgálást kérte. A beadvány szerint a Biztosító 2014 júliusában egy körlevelet tett közzé, melyben arról tájékoztatta a javító partnereit, hogy a gazdaságosan javítható gépjárművek esetében csak a Biztosítóval szerződéses kapcsolatban álló alkatrész forgalmazóktól rendelt alkatrészek esetén fizeti ki a teljes kalkulált értékcsökkenést, minden egyéb esetben az alkatrész-költség legfeljebb 70%-át téríti meg. A panasz alapján felmerült az Alaptörvényben nevesített jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonsághoz való jog sérelmének, illetve közvetlen veszélyének a gyanúja, melyre tekintettel vizsgálatot indítottam.

Érintett alapvető jogok

- a jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelménye [„Magyarország független, demokratikus jogállam.” Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés]

Alkalmazott jogszabályok

- Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény
- kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény

Megállapított tényállás

1. A panaszos előadta, hogy a Biztosító a gazdaságosan javítható gépjárművek esetében csak a vele szerződéses kapcsolatban álló alkatrész forgalmazóktól rendelt alkatrészek esetén fizeti ki a károsult teljes, számlával igazolt kárát. Minden egyéb esetben az alkatrész-költség legfeljebb hetven százalékát téríti meg. A panaszos álláspontja szerint a fenti gyakorlat sérti az Alaptörvényben rögzített a hatósági ügyek tisztességes intézéséhez való jogot, a kártérítés alapelveit, így ez többek között a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 6:522. § korlátozását jelenti, mely ellentétben áll a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény (a továbbiakban: Kgfbt.) 32/A. § rendelkezéseivel, valamint további versenyjogi és fogyasztóvédelmi rendelkezéseket is sérthet. A csatolt körlevél szerint, a gazdaságosan javítható gépjárművek esetében a Biztosítóval szerződéses kapcsolatban álló négy alkatrész forgalmazó kereskedőtől rendelt alkatrészek esetén fizeti ki a károsult teljes, számlával igazolt kárát, mivel az alkatrész forgalmazó kereskedők egységesen tíz százalékkal alacsonyabb kereskedelmi áron forgalmazzák a Biztosító által rendezett károkhoz vásárolt gépjármű gyári alkatrészeket, illetve tartozékokat, annál, mint azok az Audatex/Eurotax/DAT/stb. kalkulációs rendszerben mindenkor felkerülnek. Így a Biztosító a bejelentett károk esetében a kalkulációs rendszerekben meghatározott gyári alkatrészár legfeljebb kilencven százalékát fogadja el gyári alkatrészek elszámolható áráként. Ezzel szemben, amennyiben egy adott kárhoz megrendelt gyári alkatrész beszerzésének eredete nem a megnevezett kereskedőtől, vagy nem a meghatározottak szerint kerül igazolásra, úgy a Biztosító a javítási kalkulációban jóváhagyott alkatrész-költség legfeljebb hetven százalékát téríti meg.

2. A beadványban foglaltak alapján az az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (továbbiakban: Ajbt.) 21. § (1)-(2) bekezdésben foglaltak szerint felvilágosítás kérése céljából megkerestem a Biztosítót, a Gazdasági Versenyhivatalt valamint a Magyar Nemzeti Bankot.

2.1. A Biztosító válaszában a körlevél létét nem tagadta, hivatkozott azonban arra, hogy a panaszos félreértelmezte a kárrendezés eljárásrendjének módosítását és a számlás javításokat érintő tájékoztató levelét. A júliusban kiadott körlevélben foglaltakkal szemben arról adott tájékoztatást, hogy a Biztosító részére a gyári alkatrészekkel történő javítás esetén semmilyen szempontból nem releváns, hogy a javító partnerek mely beszerzési forrásból vásárolják meg a szükséges gyári alkatrészeket. A Biztosító szerint a tájékoztatóban felsorolt négy alkatrész-kereskedő semmilyen módon nem kizárólagos partnere a Biztosítónak, ezen kereskedőkön kívül bármely más piaci szereplőtől beszerezhető a javításához szükséges gyári alkatrész, azonban a Biztosító, mint végső soron helyállásra köteles, valamennyi alkatrész-felhasználással történt javítás során kéri az alkatrész új gyári eredetét igazoló okiratot, számlát, igazolást, vagy egyéb nyilatkozatot.

A Biztosító – állítása szerint – a gazdasági verseny adta lehetőségként, kizárólag felhívta a figyelmet ezen négy kereskedőre, amely minden piaci szereplő számára egyenértékű szolgáltatást nyújt azon más kereskedők szolgáltatásával, akik jelenleg az ismert kalkulációs rendszerek (Audatex/Eurotax/DAT. stb.) alkatrészár-meghatározását végzik. Ezen kereskedők azonos szolgáltatási színvonal mellett, a piaci verseny adta előnyöket kínálják, mind a javítók, mind pedig a javítási szolgáltatásokat igénybevevő és megfizető végfogyasztók, így az ügyfelek, károsultak, illetve biztosítótársaságok részére. A Biztosító szerint a kárrendezési eljárásrend módosítása az ügyfelek számára hátránnyal, vagy korlátozással nem jár, így nem érinti a Biztosító, biztosítási szerződésben vállalt helyállási kötelezettségét, megállapítása szerint a biztosítótársaság az ügyfelek felé továbbra is teljes mértékben a biztosítási szerződésben foglaltak szerint teljesíti a vállalt szolgáltatásait.

2.2. A Gazdasági Versenyhivatal tájékoztatása szerint a Biztosító kárrendezéssel kapcsolatos magatartása tárgyban több bejelentés is érkezett, melyek vizsgálata jelenleg is folyamatban van.

2.3 A Magyar Nemzeti Bank a következőket állapította meg.

A Kgfbt. a gépjármű helyreállításához szükséges anyagköltség megtérítése vonatkozásában, a 32/A. §-ában foglaltakon túl – mely szerint a biztosító a gépjárműkár helyreállításához szükséges költségek ÁFA-val növelt összegét a károsultnak kizárólag akkor térítheti meg, ha a károsult által bemutatott számla tartalmazza a gépjármű helyreállításához szükséges munkálatok megnevezését, anyagköltségét és munkadíját, valamint a fizetendő ÁFA összegét, egyéb esetben csak a nettó összeget, vagy az értékcsökkenés összegét térítheti meg – további feltételt nem tartalmaz. Továbbá a Kgfbt.-nek olyan rendelkezése sincs, ami esetlegesen eltérést engedne e körben a felelősségbiztosító számára.

A Kgfbt.-nek a biztosítási kötelezettség lényegét meghatározó 4. § (1) bekezdése alapján a magyarországi telephelyű gépjárművek üzemben tartói a gépjármű üzemeltetése során okozott károk fedezetére a Kgfbt.-ben meghatározott feltételek szerinti biztosítási szerződéssel kötelesek folyamatosan rendelkezni, a Kgfbt.-nek a biztosító szolgáltatási kötelezettségét meghatározó korábban hivatkozott szabályai, továbbá a Ptk.-nak a Kgfbt. rendelkezésein keresztül érvényesülő, a károsult teljes kárának megtérítését előíró rendelkezései alapján egyetlen kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást művelő biztosítónak sincs jogi lehetősége arra, hogy akár a biztosítási szerződési feltételeiben, akár a tényleges gyakorlatában a károsult gépjármű megjavításához szükséges alkatrésznek a megfelelő számlával igazolt teljes árának megtérítését ahhoz a feltételhez kösse, hogy az alkatrész a vele szerződéses kapcsolatban álló alkatrész-forgalmazótól kerüljön megrendelésre. Az MNB álláspontja szerint az esetleges ilyen biztosítási szerződési feltétel vagy biztosítói gyakorlat jogszabályba ütközik. A biztosító a Ptk. 6:527. § (1) bekezdése alapján a kárt pénzben köteles megtéríteni, és a kifogásolt tevékenység egyebekben sem minősíthető természetbeni szolgáltatásnak, illetve az eredeti állapot helyreállításának.

A kár pénzbeli megtérítése esetében a biztosítónak lehetősége van arra, hogy a károsultat ért kárnak a károsult által állított és igazoltnak vélt összecszerűségét vitássá tegye, és ennek keretében arra is, hogy a piaci árszintek tükrében (Audatex, Eurotax) a javítás során felmerült és számlával igazolt alkatrész költség nagyságát eltúlzottnak tartsa. Az avulás mértékét a biztosító egyebekben sem köteles kifizetni, nevezetesen amennyiben javítás során a károsult gépjárműbe a régebbi helyett új alkatrész kerül beépítésével, annak árából a gépjármű avultságának megfelelő összeget a kártérítés összegének megállapítása során le kell vonni, tekintettel arra, hogy a kár rendezése során nem az újkori, hanem a balesetet közvetlenül megelőző állapotot kell helyreállítani, így a használt helyett új alkatrész beépítésével a károsult gazdagodik. A Ptk. 6: 522. § (3) bekezdése pedig már kifejezetten ki is mondja, hogy a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével. Előbbiek alapján tehát nem szükségszerű, hogy a károsult gépjármű megjavítása esetében a biztosító a javítás során felhasznált alkatrészek számlával igazolt teljes árát kifizesse a károsult számára.

Az MNB fenti érvelése szerint, a fentiekkel nem igazolható jogszerűen a Biztosító gyakorlata, hiszen a Biztosító a számlával igazolt alkatrész költség teljes megfizetését egy olyan feltételtől teszi függővé – ti. hogy a számlát ki állította ki – aminek nem lehet hatása a károsultat ért kár összecszerűségére. A megkeresés hatására az MNB 2014 novemberében átfogó ellenőrzési eljárást indított a Biztosítónál, amely kiterjed a Biztosító biztosítási szerződési feltételeinek, belső szabályzatainak, továbbá kötelező gépjármű felelősség biztosítás kárrendezési gyakorlatának vizsgálatára azáltal, hogy a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény alapján az MNB szerződésszegés megállapítása esetében intézkedés alkalmazására nem jogosult.¹

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. A 18. § (1) bekezdése szerint „Az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság, illetve közszolgáltatást végző szerv tevékenysége során a beadványt benyújtó személy alapvető jogaival összefüggésben visszásságot okozott, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, illetve jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.” Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés f) pontja szerint közszolgáltatónak minősül a jogszabályban előírt, kötelezően igénybeveendő szolgáltatást nyújtó szervezet.

A Kgfbt. 4. §-a szerint minden magyarországi telephelyű gépjármű üzemben tartója köteles a törvény szerinti biztosítóval a gépjármű üzemeltetése során okozott károk fedezetére, a törvényben meghatározott feltételek szerinti biztosítási szerződést kötni, és azt díjfizetéssel hatályban tartani. A biztosítási kötelezettség, ha jogszabály másként nem rendelkezik, a mindenkori üzemben tartót a gépjármű hatósági engedéllyel és jelzéssel való ellátásának időpontjától – a szünetelés kivételével – a gépjármű forgalomból történő kivonásáig, illetve a külön jogszabályban meghatározott forgalomba helyezésre nem kötelezett gépjármű esetében a forgalomban történő részvétel kezdetétől a részvétel végleges megszüntetéséig terheli. A törvény 5. §-a szerint a biztosító a magyarországi telephelyű gépjármű üzemben tartójának, valamint azon gépjármű tulajdonosának, melynek rendeltetés helye szerinti tagállama Magyarország, *a törvényben meghatározott feltételek szerinti biztosítási szerződés megkötésére vonatkozó – a biztosító díjtarifájának megfelelő – ajánlatát a törvényben meghatározott összefüggések szerint köteles elfogadni.*

¹ A jelentés lezárásakor az MNB eljárása még nem záródott le.

A fentiekre tekintettel – az alapvető jogok biztosának kialakult gyakorlatának megfelelően – a kötelező felelősségbiztosítási szolgáltatást nyújtó biztosítók e minőségükben közszolgáltatást végző szervnek minősülnek. A vizsgálatot az Ajbt. 20. § (1) bekezdésre tekintettel indítottam meg.

2. Alapvető jogok és alkotmányos elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az állampolgári jogok országgyűlési biztosa következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott egyes alapjogi tesztek.

A jelentés megállapításaival összefüggésben hivatkozom arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amely ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése alapján Magyarország független, *demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság korábbi töretlen gyakorlata alapján ennek a jogállami minőségnek nélkülözhetetlen eleme a *jogbiztonság*. Ahogyan pedig arra az Alkotmánybíróság felhívta a figyelmet a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat relevánsnak tekinthető a vizsgálat során. Az Alkotmánybíróság által gyakran hivatkozott tétel, hogy a jogbiztonság az állam – s elsősorban a jogalkotó – kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy *a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.*

3. Az ügy érdeme tekintetében

Az Alaptörvény R) cikk (2) bekezdése alapján „az Alaptörvény és a jogszabályok mindenkire kötelezőek.” A Ptk. 6:439. § (1) bekezdése értelmében biztosítási szerződés alapján a biztosító köteles a szerződésben meghatározott kockázatra fedezetet nyújtani, és a kockázatviselés kezdetét követően bekövetkező biztosítási esemény esetén a szerződésben meghatározott szolgáltatást teljesíteni; a biztosítóval szerződő fél díj fizetésére köteles. A Ptk. 6:439. § (2) bekezdése alapján a biztosítások egyik fő fajtája a kárbiztosítás, amikor is a biztosító szolgáltatása a biztosított kárának a szerződésben meghatározott módon és mértékben történő megtérítésében, a biztosított részére nyújtott más szolgáltatás teljesítésében áll. A kárbiztosítások közé tartozik a felelősségbiztosítási szerződés is, aminek alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított módon és mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése, illetve sérelemdíj megfizetése alól, amelyre jogszabály értelmében köteles [Ptk. 6:470. § (1) bek.]. Míg a kárbiztosítás egyéb eseteiben a biztosított által közvetlenül elszenvedett kárról van szó, addig a felelősségbiztosításnál valamely harmadik személy káráról, amely megtérítésének anyagi terhe alól a biztosítottat mentesíti a felelősségbiztosítási szerződés. Ilyenkor a biztosítási esemény az, hogy beáll a biztosított jogszabályon alapuló kártérítési kötelezettsége.

A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás rendszerének elsődleges funkciója a károsultak személyi és vagyoni jogainak a védelme, kárigényeik biztonságos kielégítése. A károsultak jogainak fokozott védelmét juttatja érvényre a Kgfbt. 28. § (1) bekezdése, amely – eltérően a Ptk. 6:473. § (1) bekezdésének főszabályától, amely szerint a károsult nem érvényesítheti kárigényét közvetlenül a biztosítóval szemben – úgy rendelkezik, hogy a károsult kártérítési igényét a Kgfbt. alapján, a biztosítási szerződés keretei között a károkozó gépjármű üzemben tartójának biztosítójával szemben közvetlenül jogosult érvényesíteni. A Kgfbt. tehát a kár mielőbbi és teljes körű megtérítése érdekében lehetőséget ad arra, hogy a károsult a bizonytalan teljesítőképességgel rendelkező károkozóval szembeni igényérvényesítés helyett – a károkozót kihagyva – közvetlenül a vélelmezett tőkeerős, így kellő fedezettel rendelkező biztosítótól követelhesse kára megtérítését.

A Kgfbt.-ben meghatározott korlátokon túl a biztosító helytállási kötelezettsége a károsulttal szemben teljes körűen a biztosított kártérítési felelősségéhez igazodik: a Kgfbt. 27. §-a szerint a biztosító, a Kártalanítási Számla kezelője, a Nemzeti Iroda, a kárrendezési megbízott, valamint a Kártalanítási Szervezet a gépjármű üzemeltetése során okozott kárt a Kgfbt.-ben foglaltak szerint megtéríti, a Kgfbt. 32. § (1) bekezdése pedig kimondja, hogy a biztosító a kártérítési követelések jogosságát a biztosított felelősségre vonatkozó nyilatkozatában foglaltak és a rendelkezésre álló tények és adatok összevetése alapján, a biztosított kártérítési felelősségéhez mérten köteles megállapítani. A szerződésen kívül okozott károkért, azon belül a fokozott veszéllyel járó tevékenységért való felelősség szabályait, valamint a kártérítési kötelezettség terjedelmére vonatkozó rendelkezéseket a Ptk. tartalmazza. Ez utóbbi tekintetében a Ptk. 6:522. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a károkozó a károsult teljes kárát – ennek körében a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést, az elmaradt vagyoni előnyt és a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségeket – köteles megtéríteni. Ezzel kapcsolatban megjegyzem, hogy a biztosítók azon gyakorlata, mely szerint a káridőponti avultértéken történik a kár megállapítása összhangban van a Ptk. 6: 522. § (3) bekezdésével, mely alapján a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével.

A Ptk. tehát – a korábbi Polgári Törvénykönyvhöz képest már kifejezett módon is – a teljes kártérítés elvén áll, aminek megfelelően a károkozó köteles megtéríteni a károsultat ért minden olyan hátrányt, amely a károsító esemény folytán őt érte. Mindezekből az következik, hogy jelen esetben a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás esetén a Biztosító szolgáltatása a gépjárműjavító partnereknek a gépjárműkárokhoz vásárolt alkatrész, illetve tartozék teljes összegét köteles megtéríteni, ugyanis a Biztosító felelőssége a károsult teljes – esetleges vagyoni előnyének leszámításával megállapított – kárának megtérítésében áll, azaz a károsult vagyonában olyan helyzetet köteles teremteni, mintha a káresemény be sem következett volna.

A 83/2011. (XI. 10.) AB határozatban kifejtésre kerül, hogy a jogbiztonság követelményének ezen értelmezése a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás rendszerének esetében azt jelenti, hogy a biztosítás rendszerének kiszámíthatónak és előre láthatónak kell lennie. E határozatában az Alkotmánybíróság elvi éllel a következő megállapításokat tette a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási rendszer kapcsán. A kötelező gépjármű felelősségbiztosítás jogrendszerbeli elhelyezkedését tekintve a polgári jogon belül, a vagyonjog részeként a kötelmi jogban helyezkedik el, ez az egyik kártelepítési mód (kárelosztás), melynek alapja a károkozó és a károsult közötti kárkötelem. A felelősségbiztosítás egyaránt védi a károkozó és a károsult vagyoni érdekét. A biztosító szolgáltatása tipikus praestare (készenléti, helytállási) kötelezettségnek minősül. A biztosítási esemény bekövetkezése esetén olyan kár megtérítése alól mentesíti a biztosítottat, melyért jogszabály szerint a biztosított illetve a károkozó felelős. A kötelező felelősségbiztosítás tehát a károkozóra nehezedő kártérítési terhet (a kár megfizetését) telepíti át a biztosítóra. A biztosító a kárkötelembe nem lép a károkozó helyébe, hanem pusztán a kár megtérítését (az anyagi terhet) vállalja át az üzemben tartóktól. Ennek a tehernek az átvállalása sem teljes, hiszen a biztosítót a törvényben meghatározott esetekben a károkozóval szemben is viszontkereseti jog illeti meg, továbbá az üzemben tartó az okozott és a biztosító teljesítési kötelezettségét kiváltó káresemények számához igazodó díjtöbblet (malus) fizetésére köteles. A biztosítási szerződés lényege tehát a kártelepítés módja: a kár szétterítése, elosztása a biztosítottak között. A biztosító helytállása egyfelől kiküszöböli a károsultaknak a károkozók anyagi helyzetétől való függését, másfelől meggyorsítja a károsultnak a kártérítési összeghez való hozzájutását, és végül a károkozót is megóvja attól, hogy – magas, egyösszegű, vagy járadék jellegű kártérítés kifizetése esetén – anyagilag ellehetetlenüljön. A kötelező felelősségbiztosítás – kártelepítő feladatán túl – tehát veszély- és kockázatközösség is. Funkciója elsősorban a károsultak személyi és vagyoni jogainak a védelme, kárigényeik biztonságos kielégítése, másodsorban pedig a károkozók vagyoni érdekeinek a védelme, a kockázatok és terhek elviselhető mértékre (a biztosítási díjra) redukálásával.

Az Alkotmánybíróság megállapításai szerint, a gépjárművek esetén a veszélyes üzem működésében rejlő fokozott kockázatok miatt döntött úgy a jogalkotó, hogy a szerződés megkötését kötelezővé teszi. A kogencia azonban nem változtat azon, hogy továbbra is kárkötelmi igények szerződéses rendezéséről van szó, amelynek lényege az azonos kárveszélyek okozói és elszenvetői között egy – az érintettek kölcsönös és kiegyensúlyozott érdekein alapuló – kockázat- és kárközösség létrehozása. A felelősségbiztosítás tehát egy, a károkozó felelősségét meg nem szüntető, a károkozó és a károsult közötti kárkötelmet lebonyolító, törvényi alapú szerződéses megállapodás. A szerződéskötési kötelezettség, azaz a kogencia folytán lényeges kötelező elemei vannak e szerződéstípusnak, azonban annak helye továbbra is a magánjogban található, így az egész rendszernek – az alkotmányossági követelményeknek való megfelelés mellett – a magánjog követelményeit (érdekegyensúly fenntartása, a károkozó felelősség érvényesítése, a károsult közrehatás figyelembevétele, stb.) is ki kell elégítenie.

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében meghatározott jogállamiság elvéből következő jogbiztonság követelményéből, valamint az Alkotmánybíróság fentebb kifejtett álláspontjából megállapítható, hogy *a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás intézményrendszerében a biztosító és a biztosított egymással való jogviszonya nem hathat ki negatívan a károsultra, ez a szerződéses kapcsolat nem eredményezheti a károsult törvényi szinten biztosított kármegtérítési garanciáinak csökkenését. A fentiekre tekintettel a Biztosító kárfizetési gyakorlata, amely különbséget tesz az alapján, hogy a károsult, illetőleg a gépjárműjavító szerződéses vagy nem szerződéses forgalmazóktól rendelte-e az alkatrészt, az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésével összefüggő visszásságot eredményez.*

Intézkedésem

A feltárt visszásság orvoslása és jövőbeni bekövetkezése lehetőségének megelőzése érdekében, az Ajbt. 32. §-a alapján kezdeményezem, hogy a Biztosító jelen jelentésben meghatározott elvekkel hozza összhangba a kárfizetési gyakorlatát, és erről tájékoztassa ügyfeleit és partnereit a jogszabályoknak megfelelő tartalmú körlevélben.

Budapest, 2015. január

Székely László sk.